

**CONCLUZIILE COMISIEI DE ETICĂ ȘI ARBITRAJ ÎN CAZUL
SESIZĂRILOR PRIVIND REFLECTAREA ÎN JURNALELE TVR A CONCERTULUI
SUSȚINUT LA CLUJ-NAPOCA ÎN 16 AUGUST DE TRUPA MAGHIARĂ "BEATRICE"
ȘEDINȚELE DIN 19, 21, 22, 23 ȘI 28 SEPTEMBRIE 2016**

Prezenți: Horia Grușcă (președinte), Cristina Andrei, Gabriela Avram, Răzvan Butaru, Sándor Kacsó, Ioana Mureșan, Marian Voicu (membri)

Absenți: Sándor Kacsó (ședințele din 19, 21, 22 și 23 sept.);
Cristina Andrei (ședințele din 19 și 28 sept.)
Răzvan Butaru (ședința din 23 sept.)
Marian Voicu (ședința din 28 sept.)

Invitați: Diana Apahidean, jurnalist; Adrian Rozenberg, producător executiv TVR Cluj;
Andreea Iatagan, editor Știri (ședința din 19 sept.)

Elena Hebean, producător jurnal; Cosmina Grigore, editor Știri; Raluca Dumitrof, editor Știri; Szoke Szilard, operator imagine TVR Cluj (ședința din 21 sept.)

Claudiu Lucaci, director Direcția Știri; Romeo Couți, director TVR Cluj (ședința din 23 sept.);

Ordinea de zi:

Sesizările adresate Comisiei de etică și arbitraj de către dl Gergely Balázs, în numele organizatorilor Zilelor Culturale Maghiare din Cluj, dl Adrian Szelmenczi, din partea organizației neguvernamentale ActiveWatch și de un grup de 29 de angajați și colaboratori ai TVR Cluj, referitoare la modul în care în care a fost reflectat în jurnalele TVR concertul susținut la Cluj-Napoca de trupa maghiară "Beatrice". Semnatarii sesizărilor reclamă absența punctului de vedere al organizatorilor în jurnalul difuzat în 17 august (TVR1, ora 19.00), trunchierea poziției exprimate de reprezentantul acestora în 18 august (TVR 2, 12.00), ca modul "tendențios" în care au fost concepute știrile dedicate de TVR evenimentului menționat.

1. Punctele de vedere ale responsabililor editoriali:

După audierea prin telefon a jurnalistei Diana Apahidean, semnatara știrii în cauză, a operatorului de imagine Szoke Szilard, care a filmat evenimentul, a producătorului executiv TVR Cluj Adrian Rozenberg, a Andreei Iatagan, Cosminei Grigore și Ralucăi Dumitrof, editori la secția corespondenți a Știrilor TVR, a Elenei Hebean, producătorul jurnalelor din 17 și 18 august, a directorului Știrilor TVR, Claudiu Lucaci și a directorului TVR Cluj, Romeo Couți, membrii Comisiei de etică și arbitraj au reținut următoarele informații, explicații și puncte de vedere relevante pentru cazul analizat:

Diana Apahidean, jurnalist

- Spune că în data de 17 august, producătorul executiv Adrian Rozenberg nu a acceptat să avizeze materialul pentru difuzare în forma pe care i-a prezentat-o, considerându-l incomplet și sugerându-i să adauge explicațiile unui avocat privind reglementarea afișării simbolurilor fasciste, rasiste sau xenofobe (O.U.G. nr.31/2002, *n.n.*). Califică această solicitare ca fiind o formă de “cenzură” și argumentează că editorul Andreea Iatagan i-a transmis de la București “că nu mai au nevoie de nimic, că materialul este complet”, deși cunoștea obiecțiile responsabilului editorial de la Cluj;
- Întrebată cine întocmește, potrivit procedurilor, lista zilnică de materiale propuse spre difuzare la București, afirmă că sumarul este înaintat de producătorul de la Cluj, dar că “și reporterii fac propuneri”;
- Susține că a trimis la București textul știrii la ora 17.08, iar la 18.20 a transferat electronic știrea montată integral; consideră că exista un timp rezonabil pentru ca editorii de la București să remonteze materialul pentru difuzarea în jurnalul de la ora 19.00;
- Spune că imediat după difuzarea jurnalului i-a semnalat telefonic editorului Andreea Iatagan absența din materialul prezentat pe post a poziției organizatorilor evenimentului și că i s-a promis că “în jurnalele următoare se va repara greșeala”; întrebată de comisie dacă a primit explicații despre cauza acestei erori, spune că i s-a comunicat că “a fost o greșeală de montaj, în montaj”;
- Afirmă că a vorbit cu editorii de la București și după ce a observat că sincronul organizatorului difuzat în 18 august pe TVR 2 era incomplet, primind asigurări că se va reveni cu mesajul integral;

- În legătură cu “controversele” invocate ca subiect al reportajului realizat, spune că acestea vizau atât mesajele “cu caracter iredentist” pentru care era cunoscută formația “Beatrice”, cât și prezentarea în debutul concertului de la Cluj a unor imagini cu Hitler, Stalin și ISIS; adaugă că există cazuri recente în care oameni care “au strigat *Allahu Akbar* în spațiul public” au fost arestați;
- Admite că în timpul filmării nu cunoștea înțelesul versurilor primei piese interpretate în concert (*Utáalom a XX. századot /Urăsc întreg secolul XX*, n.n.), dar spune că a citit traducerea înainte de a redacta știrea; consideră că versurile cântecului transmit “anumite mesaje subliminale” și citează ca exemplu, la solicitarea comisiei : “Horthy a venit pe un cal alb, Stalin a venit cu tancul, Hitler și-a adus arma minune...”, text asociat cu harta Ungariei Mari proiectată pe fundal;
- Întrebată dacă în timpul concertului a apelat la operatorul de imagine Szoke Szilard pentru a-i traduce semnificația cântecului, susține că acesta s-ar fi eschivat să răspundă “clar și concis”, dar că și el a fost “șocat” la proiectarea imaginilor în discuție;
- Afirmă că are cunoștință despre exceptarea manifestărilor artistice din legea care interzice afișarea simbolurilor fasciste, dar consideră că este în sarcina poliției să stabilească această eventuală încadrare; este însă de părere că spectatorii care nu cunosc limba maghiară ar fi trebuit să beneficieze de o traducere “cum se face la operă” sau “să se anunțe la microfon că toate mesajele sunt îndreptate împotriva” personajelor proiectate pe ecranul din spatele scenei;
- Referitor la criteriile după care și-a selectat interlocutorii care să susțină opiniile pro și contra asupra concertului, spune că dl Cosmin Puriș - care a asistat la concert și care i-a sugerat acest subiect printr-un articol publicat în ziarul local “Făclia” în 16 iulie a.c. - este un ziarist care cunoaște bine repertoriul trupei “Beatrice” în urma unei investigații făcute în 2009 într-o “tabără paramilitară” din Ungaria; admite că al doilea interlocutor, analistul politic Adrian Ivan, nu a participat la spectacol, dar spune că acesta și-a putut forma o opinie întrucât în 17 august “toată lumea vorbea despre concert”;
- Întrebată dacă nu a avut în vedere și interviuarea solistului Nagy Feró, spune că ar fi fost irelevantă pentru că “el are dreptul să cânte orice”; la observația comisiei că această afirmație contrazice presupusa încălcare a legii sugerată în material, e de părere că “este vina organizatorilor” care ar fi trebuit să cunoască repertoriul trupei înainte de a o invita;

- Este convinsă de faptul că neprelungirea contractului său de colaborare cu TVR Cluj reprezintă o “pedeapsă” pentru reportajul pe care l-a realizat și îi atribuie această decizie producătorului executiv Adrian Rozenberg; întrebată de membrii comisiei dacă nu cumva TVR Cluj a renunțat la toți colaboratorii din motive financiare, susține că “sunt (colaboratori) care au rămas”;
- Afirmă că după refuzul producătorului executiv de a-i difuza reportajul în jurnalul regional al TVR Cluj i-ar fi adresat un memoriu directorului studioului Romeo Couți, dar că nu a primit niciun răspuns.

Szoke Szilard, operator imagine, TVR Cluj

- Susține că inițial s-ar fi stabilit să meargă singur la concertul respectiv și să filmeze “exact piesele” care i-au fost în prealabil “arătate pe youtube”, în cazul în care acestea ar fi fost interpretate; ulterior, producătorul executiv a “insistat” să meargă și reporterul Diana Apahidean la filmare;
- Spune că în timpul concertului nu ar fi sesizat semne de nemulțumire în rândul publicului (“n-am observat să fie cineva revoltat de gesturi sau cuvinte”); admite că au existat spectatori “uimiți” de ceea ce văd la începutul concertului, dar crede că probabil, ca și el, “se așteptau la altceva”;
- Afirmă că s-a străduit să-i traducă reporterului textele apărute pe ecran “cât s-a putut, că se schimbau destul de des”; adaugă că, dacă “dacă ar fi vrut să întrebe 100% ce scrie acolo, (...) oricum avem o redacție maghiară în care sunt traducători autorizați mult mai buni (...) din maghiară în română”;
- Întrebat dacă i se pare că știrea difuzată reflectă evenimentul la filmarea căruia a participat, spune că “Nu, nu a fost nimic indecent acolo. (...) M-a intrigat că a băgat imaginile alea de pe youtube, care nici măcar nu erau din ziua concertului” și despre care nici nu știe “dacă erau filmate în România”;
- Rugat să comenteze dacă în timpul concertului s-ar fi petrecut ceva provocator, neagă, subliniind că solistul Nagy Feró “chiar a vorbit și în limba română spectatorilor, adică celor care erau vorbitori de limbă română”;

- Consideră că nu au existat elemente pentru “o știre”, opinie profesională pe care și-a exprimat-o atât imediat după spectacol, cât și a doua zi dimineață în redacție, când le-a spus colegilor că “am fost degeaba” la concert; subliniază că lipsa oricăror incidente chiar l-a bucurat pentru că “ar fi fost jenă și pentru mine să fi cântat niște lucruri care n-au ce căuta într-o piață publică, la atâția oameni”;
- Spune că a doua zi după concert a filmat împreună cu Diana Apahidean interviul cu jurnalistul Cosmin Puriș, cel care “a scris un articol înainte cu o zi, cum că va cânta această formație și că are piese antiromânești (...) și de aceea ne-am și dus la concertul respectiv”;

Adrian Rozenberg, producător executiv TVR Cluj

- Spune că filmarea concertului trupei “Beatrice” s-a făcut la inițiativa Dianei Apahidean; întrucât în seara de 16 august a aflat că la eveniment a fost trimis doar operatorul de imagine Szoke Szilard, i-a cerut jurnalistei care-și asumase subiectul să-l însoțească pe acesta pe teren, explicându-i că “poate trebuie luat un sincron și doar nu o să țină cameramanul microfonul”;
- Afirmă că în dimineața zilei de 17 august, la ședința de sumar, Diana Apahidean a anunțat că are un subiect de la concertul trupei “Beatrice”, “o formație controversată pentru că în urmă cu mai mulți ani a cântat un cântec imperialist și la concert (...) au arătat imagini cu Hitler, Stalin, ISIS și Horthy”;
- Susține că, în baza experienței sale în tratarea unor subiecte pe astfel de teme, i-a atras atenția ziaristei că demersul ei jurnalistic “trebuie să fie impecabil, să nu lase niciun semn de întrebare, să nu poată fi combătut”;
- În spiritul exigenței de mai sus, spune că i-a sugerat să apeleze la “specialiști în antisemitism, xenofobie, (să obțină) reacții din partea autorităților, să se citeze legea”; susține că a fost de acord cu propunerile dnei Apahidean, care i-a nominalizat ca posibili intervievați pe prof. univ. Andrei Marga, dr. Zoltan Tibori-Szabó (specialist în comunicare și antisemitism care predă la Cluj și în Statele Unite) și rectorul Ioan Aurel Pop de la Universitatea Babes Bolyai;
- Afirmă că la ora 17 materialul propus conținea părerea unui jurnalist - dl Cosmin Puriș, a unui analist politic – dl Adrian Ivan, și punctul de vedere al organizatorilor;

spune că, întrucât *leadul* știrii nu era susținut de opiniile unor specialiști, ca și felul “tendențios” în care era folosită ambianța unui concert din 2009 din Ungaria la începutul știrii l-au determinat să considere știrea ca fiind nedifuzabilă;

- Legat de ultimul aspect menționat, povestește că a și făcut un experiment în redacție și că, după ce le-a arătat jurnaliștilor prezenți textul știrii, aceștia au reacționat “măi, dar este foarte grav ce au făcut ungarii ăștia la Zilele Culturale Maghiare!”;
- Spune că, în concluzie, i-a transmis dnei Apahidean că materialul “este incomplet” și a rugat-o să caute specialiștii conveniți în discuția de dimineață; adaugă că o poziție profesională similară cu a sa a exprimat și producătorul Sandu Mureșan, responsabilul Jurnalului regional TVR Cluj din acea zi;
- Susține că, întrebat la scurt timp de directorul TVR Cluj Romeo Couți care sunt motivele pentru care a “blocat” știrea respectivă, i-a explicat că nu este vorba de cenzură, ci de un material incomplet, “un demers jurnalistic care nu se susține în forma asta”;
- Afirmă că superiorul său ierarhic i-ar fi spus că îi respectă decizia editorială în ceea ce privește nedifuzarea la TVR Cluj, dar că “știrea va intra oricum la București”; întrebat de comisie dacă știe de unde avea șeful său certitudinea că reportajul vă fi difuzat în Jurnalul TVR, presupune că dl Couți ar fi putut primi asigurări în acest sens din partea directorului Știrilor, dl Claudiu Lucaci;
- Spune că înainte de ora 19.00 a avut o discuție telefonică cu editorul secției corespondenți de la București, Andreea Iatagan, căreia i-a prezentat obiecțiile sale profesionale legate de forma în care se află reportajul trimis, dar că a înțeles de la aceasta că producătorilor Știrilor TVR “li s-a părut ok” materialul transmis;
- Întrebat dacă au existat reproșuri pentru știrea difuzată adresate TVR Cluj de către organizatorii “Zilelor Culturale Maghiare”, spune că directorul său “a fost sunat de organizatori, cu atât mai mult cu cât a existat un contract de coproducție prin care ei ne-au acoperit costurile cu combustibilul pentru a realiza emisiuni cu DSNG-ul din centrul orașului” de la evenimente;
- Dezmente categoric susținerea dnei Apahidean potrivit căreia ar fi fost “pedepsită” prin neprelungirea contractului de colaborare, și afirmă că, în urma reducerii din august a bugetului pe 2016 la toate capitolele, pe baza hotărârilor Comitetul Director, s-a ajuns la suspendarea contractelor tuturor colaboratorilor, în număr de opt.

Andreea Iatagan, editor știri corespondenți, Direcția Știri

- Susține că reportajul în discuție nu figura pe lista de subiecte anunțate în dimineața de 17 august de TVR Cluj, fiind propusă mai târziu în timpul zilei; confirmă că a discutat personal despre apariția acestui nou subiect cu “Diana Apahidean, care era împreună cu producătorul”;
- Întrebată cine a fost producătorul de la TVR Cluj care, potrivit procedurilor, i-a recomandat subiectul pentru jurnalul de la București deși materialul nu avea acceptul de difuzare pe plan local, spune că nu-și mai amintește numele acestuia; adaugă că la acel moment nu știa că reportajul fusese respins la Cluj;
- Spune că imediat după primirea textului de la Cluj, în jurul orei 17, producătorul jurnalului Elena Hebean l-a citit și “a simțit nevoia să se consulte cu (directorul) Claudiu Lucaci”;
- Afirmă că, în urma discuției, cei doi responsabili editoriali au decis că “acea știre intră”, cu condiția să se sublinieze clar în text că “prima ambianță din acel material (*imaginile youtube de la concertul “Beatrice” din 2009 din Ungaria, n.n.*) reprezenta concertul de acum câțiva ani”;
- Arată că, în ceea ce o privește, i s-a cerut doar ca în *intro*-ul știrii să adauge precizarea că ediția din acest an a fost cea de-a șaptea a Zilelor Culturale Maghiare la Cluj-Napoca; precizează că, dat fiind programul său de lucru, nu a mai avut nicio altă implicare editorială în difuzarea din 17 august a materialului;
- Subliniază că materialul montat de la Cluj a ajuns după 18.30, adică “foarte târziu” în condițiile în jurnalul era programat la ora 19.00 și explică faptul că “niciodată nu se dau știrile fix cum vin montate de la ei, se repune vocea, se fac modificări la noi în redacție”;
- Menționează că în cursul serii a avut o discuție telefonică cu Adrian Rozenberg, producătorul executiv de la Cluj, și că acesta a întrebat-o dacă știrea pe care el a considerat-o incompletă a fost acceptată la difuzare la București și că i-a confirmat acest lucru;
- Spune că a participat la realizarea știrii din 19 august “când s-a încercat să se facă o știre completă și care să arate că nu a fost nicio intenție de a distorsiona”;

Elena Hebean, producător jurnal

- Spune că a aflat de propunerea subiectului concertului de la Cluj în 17 august “după prânz” de la editorul secției corespondenți Andreea Iatagan; susține că, așa cum i-a fost prezentată inițial, știrea era că “o parte din Cluj, din ziaristi, cei care au fost prezenți la concert și chiar și autorități” erau nemulțumiți de invitarea trupei “Beatrice” la Zilele Culturale Maghiare;
- Afirmă că a cerut lămuri suplimentare despre amploarea nemulțumirilor (inclusiv dacă există pe facebook), despre contextul în care au apărut “controversele” invocate și că a insistat pentru prezentarea poziției organizatorilor concertului, care lipsea din prima variantă a materialului;
- Întrebată dacă în opinia sa știrea era susținută de suficiente elemente, spune că “nu erau toate elementele care să susțină, dar ținând cont de faptul că era un ziarist din Cluj, am zis că putem pune în contrapondere cu organizatorul”; la întrebarea comisiei, confirmă că s-a consultat în privința subiectului și cu directorul Știrilor, Claudiu Lucaci;
- Întrebată dacă nu a considerat necesar să afle semnificația versurilor piesei din debutul concertului de la Cluj, afirmă că a cerut acest lucru, i s-a spus că există o traducere, dar că la ora 19.00 când știrea a intrat în montaj a constatat că traducerea lipsea; adaugă că, în aceste condiții, “a mers pe mâna” reporterului de la TVR Cluj, care spunea că “mesajele sunt iredentiste”;
- La observația comisiei că reportajul difuzat amestecă tema mesajului iredentist, susținută cu imagini filmate în 2009 în Ungaria, cu proiectarea imaginilor dictatorilor Hitler și Stalin la concertul de la Cluj, admite că “știrea nu a fost foarte corect structurată”; ține însă să adauge că deficiențele structurale ale știrii nu justifică acuzațiile celor care spun că ar fi fost îndreptată împotriva maghiarilor;
- Spune că a făcut câteva modificări pe textul inițial al știrii, dar că “90% a rămas la fel ca la Cluj”; precizează că a ținut să se specifice că imaginile de arhivă “sunt din 2009 și că au fost cântate în altă parte, la un alt concert, nu în România”; subliniază că i-a cerut editorului Cosmina Grigore să păstreze textul revizuit și să corecteze doar eventualele greșeli gramaticale;
- Nu își explică de ce editorul, “în dorința de a scurta un pic știrea”, a intervenit în text, eliminând precizarea privind concertul din 2009, fraza care introducea poziția

reprezentantului organizatorilor și fragmente din sincronul acestuia, cu atât mai mult cu cât susține că le-a solicitat jurnaliștilor din subordine “să nu se grăbească”. Consideră că tot din grabă și neatenție editorul Raluca Dumitrof, care a supravegheat montajul materialului, nu a observat că a fost omisă întreaga declarație a organizatorului concertului;

- Recunoaște că ceea ce s-a întâmplat a fost un lanț de greșeli individuale pentru care, în calitatea sa de producător, se consideră răspunzătoare.

Cosmina Grigore, editor știri

- Spune că, în opinia ei, imaginile youtube de la un concert din 2009 cu care începea știrea de la TVR Cluj reprezentau un element de *background* care ar fi trebuit plasat ca atare, la finalul reportajului; explică însă că o astfel de modificare necesita timp, în condițiile în care mai erau doar două minute până când materialul trebuia să intre în montaj;
- Susține că a eliminat fraza inițială în care se sublinia că imaginile sunt filmate în urmă cu șapte ani pentru a face “să nu fie atât de flagrant că am început cu *background*-ul” și că i s-a părut suficientă aplicarea înscrisului “2009” pe secvența respectivă;
- În legătură cu trunchierea declarației organizatorului, spune că sincronul trebuia scurtat întrucât era “imens (...) în economia jurnalului”; nu-și amintește ca producătorul Elena Hebean să-i fi cerut să păstreze sincronul integral, așa cum a susținut în fața comisiei;
- Afirmă că își asumă modificările pe care le-a operat în text și spune că a acționat în baza obligațiilor sale profesionale.

Raluca Dumitrof, editor știri

- spune că în 17 august a preluat știrea de la Cluj pentru montaj după ora 19.00, când și-a finalizat celelalte materiale repartizate;
- subliniază că, întrucât a lipsit două ore din redacție, nu cunoștea subiectul materialului, așa că a fost nevoită să monteze “la prima vedere”;

- consideră că existența în material a două declarații telefonice succesive cu voci asemănătoare, ca și faptul că s-a lucrat sub presiunea timpului, au făcut-o să creadă că este vorba de un singur interviu și să omită astfel din montaj poziția exprimată de organizatorii evenimentului de la Cluj.

Claudiu Lucaci, directorul Direcției Știri

- Spune că în 17 august, în jurul orei 17, a fost sunat de directorul TVR Cluj Romeo Couți care l-a prevenit, fără să intre în detalii, că de la TVR Cluj va fi trimis la București un material care nu figura în previziunile de dimineață;
- Afirmă că la scurt timp după această convorbire a fost chemat de producătoarea Elena Hebean, care i-a arătat pe calculator textul primit de la Cluj, spunându-i că i se pare o știre “sensibilă” și întrebându-l dacă materialul este “difuzabil”; i-a răspuns că, de principiu, nu vede nicio problemă “dacă are toate părțile, dacă (subiectul) este real și dacă (autorul) își asumă...”;
- Spune că a fost intrigat de faptul că o știre “la zi” începea cu imagini de la un eveniment petrecut în 2009 și a recomandat ca informația să fie precizată limpede în text, chiar dacă aceasta însemna repetarea indicației de pe ecran; adaugă că tot atunci a sugerat și modificarea *intro*-ului știrii, care i s-a părut “cam agresiv”;
- Consideră că felul în care era redactată știrea, cu sincroane intercalate, complica foarte mult o eventuală încercare de refacere a materialului, în condițiile în care acesta a fost trimis după ora 18.30 iar jurnalul începea la 19.00;
- Spune că după încheierea jurnalului a fost sunat din nou de către directorul TVR Cluj, care i-a atras atenția că din reportajul difuzat despre Zilele Culturale Maghiare a lipsit poziția exprimată de organizatori. Precizează că i-a cerut imediat producătorului Elena Hebean ca a doua zi să refacă materialul cu sincronul omis, atrăgându-i atenția că “e foarte grav ce ați făcut”;
- Menționează că gravitatea situației l-a determinat să le solicite note explicative responsabililor editoriali. Spune că din răspunsurile primite a dedus că “au fost două greșeli”: prima i-ar fi aparținut jurnalistei Raluca Dumitrof care l-a montaj a omis să introducă sincronul organizatorului și a doua a editorului Cosmina Grigore, care a

eliminat “textul explicativ” pe care el l-a cerut “în mod necesar să apară despre imaginile din 2009”;

- Subliniază că a luat aceste măsuri înainte ca Președintele Director General să-i transmită o copie a sesizării adresate conducerii TVR de către organizatorii Zilelor Culturale Maghiare de la Cluj, în care se cerea rectificarea materialului difuzat în jurnalul din 17 august; atrage atenția că petiția organizatorilor a fost transmisă în data de 18 august, dată la care “noi déjà făcuserăm rectificarea” în jurnalul de la ora 12.00, transmis pe TVR 2;
- La observația comisiei că este vorba de o “rectificare” discutabilă, din moment ce în documentul trimis TVR organizatorii apreciază că în varianta difuzată în 18 august declarația reprezentatului lor a fost “trunchiată și scoasă din context”, spune că în montajul refăcut a fost introdus exact sincronul omis la montaj în ziua anterioară;
- După confruntarea transcrierii știrii originale cu a celei difuzate în 18 august, admite că editorul a “tăiat din sincron aiurea (...) gândindu-se cum să mai scurteze” materialul; consideră că editorul nu ar fi trebuit să facă acest lucru fără acordul producătorului;
- Întrebat care au fost argumentele pentru care la București s-a decis difuzarea știrii, în condițiile în care responsabilul editorial de la TVR Cluj a considerat-o incompletă, spune că nu avea cunoștință că reportajul nu primise acceptul producătorului executiv Adrian Rozenberg și nici pe cel al producătorului Sandu Mureșan: “Eu nu am de unde să știu cine validează, dacă validează, dacă intră la Cluj o știre. Orice știre trimisă la București este validată din punctul nostru de vedere”;
- Spune că nu înțelege cum a ajuns știrea la București fără să fie avizată de un responsabil editorial de la Cluj: “Trimiterea oricărei știri se face pe canalul normal, dar nu de către o persoană de la TVR Cluj sau TVR Iași, se face de către responsabil, se face de către cel care ține legătura cu Bucureștiul...”
- La observația comisiei că telefonul prin care directorul TVR Cluj l-a prevenit asupra transmiterii acestei știri poate fi interpretat ca o formă de “garanție” din punct de vedere editorial, ține să precizeze că dl Romeo Couți nu a făcut decât să-l anunțe că “aveți o știre pe care o trimitem” la București și că nu a pledat în niciun fel pentru difuzarea materialului; admite însă că, nefiind informat despre obiecțiile producătorului executiv de la Cluj, “mi-a creat imaginea că este o știre, că este validată de ei”;

- Afirmă că, în baza informațiilor noi și a imaginii de ansamblu pe care o are acum, știrea respectivă nu ar fi trebuit difuzată; explică însă că responsabilii Jurnalului TVR de la București au considerat că este într-adevăr vorba de un “incident (...), vin unii și încalcă legea”, așa cum “spunea știrea”, și că “toată lumea a fost convinsă (...) că știrea este garantată de Cluj”.

Romeo Couți, director TVR Cluj

- Rugat să lămurească neclaritățile privind transmiterea materialului de la TVR Cluj la București, spune că, în general, relația este între producători, care stabilesc dimineața lista subiectelor;
- La observația comisiei că în cazul în discuție subiectul a fost propus pentru jurnalul TVR ulterior ședinței de dimineața, admite că există și situații speciale, dar spune că, în general, Bucureștiul este cel care solicită transmiterea unor subiecte suplimentare; afirmă că, în ceea ce îl privește, este solicitat de regulă când este vorba de alocare de resurse;
- Este de părere că știrea în discuție nu era una specială, ci mai curând “o știre curentă” și insistă că nu este responsabilitatea sa să știe “cum ajunge o știre la București”;
- Consideră că aducerea în discuție a convorbirii telefonice din 17 august pe care ar fi avut-o, potrivit afirmațiilor acestuia, cu directorul Știrilor Claudiu Lucaci depășește competențele Comisiei de etică și arbitraj, care nu poate face “o cercetare administrativă” ci una “conform *Statutului ziaristului*”; este de părere că “intenția” comisiei de a afla cum a ajuns știrea la București este “chiar periculoasă”;
- La observația că cineva trebuie să-și fi asumat responsabilitatea transmiterii știrii, în condițiile în care producătorul executiv Adrian Rozenberg a considerat-o incompletă, apreciază că sunt aspecte diferite: “producătorul de la noi a spus «știrea nu intră pe Cluj», Diana Apahidean a vorbit cu producătorul de la București care a spus «vrem materialul»;
- Întrebat dacă oricare reporter poate propune jurnalului de la București o știre fără acordul producătorului de la studioul teritorial, răspunde că e vorba de “relații personale” în baza cărora pot fi propuse materiale, dar subliniază că în această privință “hotărâsc producătorii de la București”;

- Consideră că membrii Comisiei de etică și arbitraj ar fi trebuit să ia o poziție oficială față de atitudinea dnei Debreczeni Hajnal care, potrivit informațiilor pe care le are, “a făcut presiuni asupra dnei Irina Radu într-o ședință oficială de Consiliu de administrație să fie scos reporterul vinovat și sancționat ca atare”; adaugă că “există și așa suspiciuni că “s-ar fi discutat la nivelul Comisiei de etică anumite lucruri”, ceea ce îl face să aibă rezerve în privința obiectivității acesteia;
- Președintele comisiei dă asigurări că nici asupra sa, nici asupra celorlați membri nu au existat presiuni, “din interiorul TVR sau din interiorul Consiliului de administrație” și arată că membrii comisiei nu pot lua o poziție publică pe baza unor informații grave în conținut, dar neverificate. În replică, directorul TVR Cluj sugerează comisiei să ceară consultarea stenogramelor sau înregistrările ultimei ședințe a Consiliului de administrație, făcând referire și la faptul că informațiile pe care le-a invocat ar fi fost confirmate public de dna Monica Ghiurco, membru al C.A.

2. Observații și constatări

După analiza conținutului sesizărilor primite, a punctelor de vedere sintetizate mai sus, a vizionării știrilor în discuție și examinarea altor documente relevante pentru acest caz (O.U.G. nr.31/2002, traducerea în limba română a piesei *Utáalom a XX. századot /Urăsc întreg secolul XX* interpretată de trupa “Beatrice”, articole și comentarii din presă legate de subiect ș.a.), Comisia de etică și arbitraj constată că:

- Dincolo de subiectul comun și informațiile reluate în cele trei materiale consacrate de jurnalele TVR concertului de la Cluj al trupei “Beatrice”, prin intervenții editoriale semnificative s-a ajuns ca fiecare difuzare să reprezinte un produs jurnalistic distinct, cu particularități și diferențe importante de conținut și structură, ceea ce obligă la o analiză individualizată a materialelor din 17, 18 și 19 august;
- Forma inițială a reportajului (refuzată la difuzare pe TVR Cluj de către producătorul executiv pe motiv că este incompletă, dar trimisă și acceptată la București la propunerea reporterului Diana Apahidean) conține trei declarații pe marginea subiectului: două opinii defavorabile la adresa trupei “Beatrice” și a organizatorilor care au ales să o invite să concerteze la Cluj (jurnalista Cosmin Puriș și analistul Adrian Ivan) și poziția reprezentantului organizatorilor, Sánta Levente, față de criticile aduse *(vezi anexa 1)*;

- Din varianta știrii difuzate în Jurnalul din 17 august pe TVR1 la ora 19.00 lipsește propoziția de început care menționa că fragmentul prezentat a fost înregistrat la un spectacol din 2009, precum și poziția exprimată de reprezentantul organizatorilor *(vezi anexa 2)*;
- Varianta difuzată în 18 august pe TVR 2, ora 12.00, include declarația dlui Sánta Levente într-o formă scurtată din care a fost eliminat pasajul care explica rostul proiectării în concert a imaginilor unor dictatori (“Au apărut într-adevăr imagini cu Hitler, cu Stalin, cu Isis (...), dar e vorba în mesajul melodiei chiar de liderii și (de) cei care au generat aceste orori ale istoriei și împotriva cărora este îndreptată explicit”), păstrându-se în schimb două fraze asemănătoare în conținut care sugerează delimitarea organizatorilor față de protagoniștii concertului (“Nu ne identificăm și nu ne asumăm toate mesajele lor (...) Nu putem să ne asumăm tot repertoriul lor...”) *(vezi anexa 3)*;
- Materialul difuzat în 19 august (TVR 1) este actualizat cu informația privind autosesizarea poliției Cluj care verifică dacă în timpul concertului “au fost promovate persoane vinovate de săvârșirea unor infracțiuni contra păcii și omenirii”, susținută de purtătorul de cuvânt al poliției, și cu punctul de vedere al Primăriei Cluj Napoca, în calitate de finanțator al Zilelor Culturale Maghiare. În material este inclusă pentru prima oară varianta integrală a declarației reprezentantului organizatorilor înregistrată în 17 august, ca și un fragment din comunicatul oficial al acestora dat publicității în ziua precedentă, evitându-se însă menționarea faptului că luarea de poziție a fost generată de ceea ce semnatarii consideră a fi informații “tendențioase și trunchiate apărute în presă” *(vezi anexa 4)*;
- În toate cele trei materiale dedicate subiectului sunt prezentate secvențe de arhivă de la un concert al trupei “Beatrice” purtând mențiunea “sursa youtube, 2009”, fără ca în vreuna dintre variante să se precizeze – în scris sau în comentariu – că respectivul concert din urmă cu șapte ani a avut loc în Ungaria, la Vác;
- În niciunul dintre cele trei reportaje difuzate, melodia asociată cu imaginile unor foști dictatori cu care a început concertul de la Cluj nu este însoțită de o traducere a versurilor asumată de jurnalist, spre deosebire de secvențele de la concertul din 2009 din Ungaria care, în aceleași materiale, beneficiază de subtitrarea în limba română la indicația expresă a reporterului : “Va fi, va fi, va fi, pentru că va fi! Clujul va fi din nou oraș maghiar” *(versuri din cântecul naționalist “Lesz, lesz, lesz!” , compus în 1938)*;

- Din lectura traducerii în limba română a textului melodiei din concert suspectate că promovează figurile dictatoriale (*Utáalom a XX. századot /Urăsc întreg secolul XX*), pusă la dispoziția colegilor din comisia de jurnalismul Sándor Kacsó, reiese fără echivoc că versurile deplâng influența nefastă a personajelor respective asupra istoriei Ungariei și a lumii (*vezi anexa 5*);
- Deși concertul trupei “Beatrice” din cadrul Zilelor Culturale Maghiare de la Cluj-Napoca a fost un eveniment adresat cu deosebire publicului vorbitor de limbă maghiară și în condițiile în care tema “controverselor” invocate ca subiect – afișarea în spectacol a imaginilor cu Hitler și Lenin – nu avea conotație etnică, singurul comentator de limbă maghiară intervievat a fost dl Sánta Levente, în calitatea sa oficială de reprezentant al organizatorilor;
- Comisia nu a găsit informații sau alte indicii care să ateste prezența presupuselor controversate din jurul concertului trupei “Beatrice” între subiectele proprii ale jurnaliștilor altor televiziuni; singurele referiri la subiect identificate sunt ulterioare datei de 17 august și citează ca sursă știrea difuzată de TVR, folosind ca ilustrație imagini din materialul semnat de Diana Apahidean (inclusiv secvențele de arhivă de la concertul din Ungaria din 2009);
- În continuarea observației de mai sus, există suficiente elemente care conduc la concluzia rezonabilă că poliția locală a început verificările privind presupusa încălcare în spectacolul de la Cluj a reglementărilor legale care interzic organizațiile și simbolurile cu caracter fascist, rasist sau xenofob ca urmare a știrilor despre concert difuzate sau inspirate de TVR;
- De altfel, niciunul din materialele analizate nu prezintă lămuriri privind conținutul reglementărilor menționate mai sus (O.U.G. nr. 31/2002), situațiile în care se aplică și excepțiile prevăzute (*“Nu constituie infracțiune fapta prevăzută la... [...], dacă este săvârșită în interesul artei sau științei, cercetării ori educației”*);
- Este logic că, în baza aceluiași text de lege, în categoriile exceptate se încadra și “prelegerea” despre Miklós Horthy din 2015 pe care reporterul o invocă în material ca precedent în ceea ce privește controversatele provocate de Zilele Culturale Maghiare;
- Potrivit informațiilor obținute de comisie, organizatorii nu au postat și nici nu au autorizat postarea concertului pe youtube, cum se insinuează în jurnalul din 19 august.

3. Concluzii

Pe baza observațiilor și constatărilor de mai sus, membrii Comisiei de etică și arbitraj au ajuns în unanimitate la următoarele concluzii:

- a) Deși subiectul declarat al știrii semnate de reporterul Diana Apahidean îl constituie “controversele” prilejuate de concertul de la Cluj-Napoca al formației ungare “Beatrice”, materialul difuzat în jurnalul din 17 august reprezintă o înșiruire de opinii critice, supoziții și insinuări, ceea ce - în lipsa contrapunerii oricăror păreri diferite, explicații sau răspunsuri la acuzații - îl transformă într-un demers jurnalistic unilateral. Indiferent de cauzele de ordin intern invocate de responsabilii editoriali ai Știrilor de la București pentru omiterea din materialul difuzat a poziției reprezentantului organizatorilor (presiunea timpului, neatenție, aspecte tehnice), rezultatul este neîndeplinirea exigențelor stabilite de *Statutul ziaristului din SRTV*:

“Art. 9. În prezentarea unor dispute de opinii, ziaristul din televiziunea publică va asigura prezența părților implicate.”

- b) În pofida introducerii poziției reprezentantului organizatorilor în varianta materialului difuzată în 18 august, eliminarea la montaj a explicației sale privind considerentele artistice care au stat la baza proiectării în concert a imaginilor cu Hitler, Stalin și ISIS nu a făcut decât să păstreze caracterul unilateral al știrii, pe fondul unui aparent echilibru. La fel de neînțeleas ca și greșeala profesională descrisă anterior, și această decizie editorială contravine prevederilor *Statutului ziaristului*:

“Art. 12.(2) Ziariștii implicați în procesarea și difuzarea emisiunilor de televiziune au obligația de a respecta mesajul inițial al autorului”.

- c) Ilustrarea începutului reportajului dedicat concertului din 16 august cu imagini de arhivă ale aceleiași formații cântând în 2009 o piesă care nu s-a regăsit în repertoriul de la Cluj-Napoca reprezintă nu doar o alegere discutabilă din punct de vedere al tehnicii de redactare, ci una care creează confuzie și lasă loc de interpretări. Există dovezi că plasarea acestui element de *background* înaintea informațiilor la zi le-a indus multor telespectatori - unii dintre ei jurnaliști - convingerea că versurile a căror traducere putea fi citită pe ecran au fost rostite pe scena de la Cluj. Această percepție eronată a fost favorizată și de poziționarea neinspirată a înscrisului “*sursa: youtube, 2009*” într-un loc greu lizibil, imediat deasupra benzilor pe care defilau știrile în *crawl*.

Deficiențele descrise mai sus se constituie în încălcarea altei obligații profesionale precizată în *Statutul ziaristului*:

“Art.12 (1). Ziaristul din televiziunea publică are datoria de a-și structura mesajele publicistice cu corectitudine și acuratețe, astfel încât ele să poată fi înțelese în mod clar de către public”.

- d) Jurnalista Diana Apahidean a evitat să prezinte în reportaj informații indispensabile în context. Astfel, prin simpla citare, parafrizare sau subtitrare a traducerii refrenului melodiei interpretate în concertul de la Cluj – traducere de care avea știință la momentul redactării știrii, potrivit propriilor declarații – le-ar fi oferit telespectatorilor posibilitatea de a discerne singuri, în cunoștință de cauză, dacă textul piesei *Urăsc întreg secolul XX* elogiază sau dezavuează personajele istorice proiectate pe fundal.

În aceeași măsură, o scurtă descriere a situațiilor exceptate de la restricțiile legale privind “utilizarea în public a simbolurilor fasciste, rasiste sau xenofobe” sau a promovării “cultului persoanelor vinovate de infracțiuni împotriva păcii și omenirii” ar fi putut lămuri telespectatorii dacă și în ce măsură subiectul știrii care li s-a propus este unul viabil.

În locul unor astfel de clarificări jurnalistice la îndemână (propușe jurnalistei de către producătorul executiv de la TVR Cluj), autorul materialului a preferat să sugereze vinovăția probabilă a responsabililor “Zilelor Culturale Maghiare” prin introducerea unei referiri nesustinite și fără relevanță pentru subiect (prelegerea științifică “controversată” din ediția trecută dedicată lui Miklos Horthy – jurnalele din 17 și 18 august), ca și prin insinuarea implicării organizatorilor în ștegera înregistrării concertului de pe Internet (jurnalul din 19 august). Această manieră neprofesionistă în care a fost conceput reportajul analizat reprezintă o încălcare a prevederilor *Statutul ziaristului din SRTv*:

Art.21. Ziaristul din televiziunea publică are obligația de a nu modifica, prin selecția (...) și structura finală a informațiilor prezentate, adevărul asupra evenimentelor și situațiilor pe care le relatează.(...) Punerea într-o lumină falsă a proceselor sociale, a acțiunilor și persoanelor constituie grave abateri de la condiția de ziarist profesionist.

- e) Unul dintre efectele negative ale modului defectuos de realizare a materialului este probat de felul în care alte publicații au preluat, citat și interpretat știrea difuzată de TVR. În majoritatea cazurilor, informațiile, declarațiile și imaginile transmise de serviciul public de televiziune au fost folosite ca argumente în formularea de critici

virulente la adresa organizatorilor Zilelor Culturale Maghiare și în dezbateri cu evidente conotații politice. Există cazuri în care unii ziariști, invocând știrea TVR, susțin și acum, după ce autoritățile au constatat că nu s-a încălcat nicio prevedere legală, că la spectacolul de la Cluj- Napoca s-ar fi cântat “Clujul va fi din nou maghiar” (vezi anexa 6). Situația descrisă este o consecință a nerespectării *Statutului Ziaristului*:

Art. 17. Ziaristul din televiziunea publică nu va produce, favoriza sau stimula (...) orice formă de manipulare psihologică.

- f) Din recapitularea concluziilor precedente rezultă că în fiecare din cele trei materiale difuzate de TVR care au reflectat concertul de la Cluj al trupei ungare “Beatrice” au fost încălcate, în forme și grade de gravitate diferite, prevederi punctuale din *Statutului Ziaristului din SRTv*. În același timp, în baza abaterile constatate, comisia consideră că în niciunul din materialele difuzate nu a fost respectată principala obligație profesională stabilită de *Statut*:

„Art. 5. Ziaristul din televiziunea publică are ca principale îndatoriri respectarea adevărului faptelor relatate și slujirea interesului public. El va folosi în toate situațiile litigioase de natură politică sau socială principiul echidistanței și al imparțialității.”

- g) Date fiind informațiile contradictorii furnizate de responsabilii Direcției Știri și conducerea TVR Cluj în ceea ce privește procedurile și responsabilitățile în astfel de situații, nu s-a putut clarifica cum un material fără viza editorială la Cluj a fost difuzat de TVR;
- h) Având în vedere că la momentul realizării știrii dna Apahidean avea statutul de colaborator al TVR, comisia subliniază încă o dată necesitatea introducerii în contractele colaboratorilor externi a obligației respectării *Statutului ziaristului din SRTv* și a *Codului de conduită*.

Concluziile vor fi transmise autorilor sesizărilor și Consiliului de administrație al TVR.

Cristina Andrei.....

Gabriela Avram.....

Răzvan Butaru.....

Horia Grușcă.....

Ioana Mureșan.....

Sándor Kacsó.....

Marian Voicu.....